

יומא עב

משה שווערד

1. גליוני מנחת חן

גמ' המקרע בגדי כהונה לוקה. אף דהפסוק במעיל, כתב המנחת חינוך, (מצוה ק"א) ובתורה תמימה דילפינן כל בג"כ ממעיל, וברמב"ם משמע דמחלק בין מעיל לשאר בג"כ, דכמעיל לוקין בכל ענין, ובשאר בג"כ דוקא דרך השחתה, אולם המל"מ אין דעתו כן, והיינו דגם כמעיל אין חייב רק בדרך השחתה.

ובן משמע דעת החינוך שכתב בטעם האיסור, לפי שהקריעה דבר של גנאי אצלינו וענין השחתה, ומחמת לאו זה, ילכשהו הלוכשו באימה וביראה ובנחת וכדרך כבוד שירא ממנו מלקורעו ומלהשחית בו דבר", ומשמע דקורע ע"מ לתקן אין בו איסור.

ובמנ"ח מסביר החילוק בין מעיל לשאר בג"כ, דכאמת הך קרא דלא יקרע נאמר דוקא במעיל, ולא ילפינן שאר בגדים מיניו, ושם בקרא לא מבואר דבעי דוקא דרך השחתה, אולם שאר בגדים דכתב הרמב"ם דלוקה זה אינו משום לאו דלא יקרע, רק משום לא תעשון כן לה"א כמבואר ברמב"ם (פ"ו יסוה"ת) דהשורף עצי הקדש לוקה וא"כ בגדי כהונה הרי הוי קדוה"ג, ולכה"פ קדושת דמים, א"כ המשחית אותן עובר, והך לאו דוקא דרך השחתה, כמו בנותף אבן מהמזבת, דהאיסור דוקא בדרך השחתה.

ולפי"ז בקורע מעיל עצמו דרך השחתה אפשר דעובר שתיים, משום לא יקרע, ומשום לא תעשון.

2. רש"ש מסכת יומא דף עב עמוד א

גמרא המקרע בגדי כהונה לוקה. והא דתנן בפ' החליל מבלאי מכנסי כהנים כו' היו מפקיעין כו' בלו שאני דאינן ראויין עוד לשירות כדמוכח בקדושין (נד):

3. ספר החינוך - מצוה צו שלא להוציא בדי הארון ממנו:

שלא להוציא בדי הארון מתוך הטבעות, שנאמר [שמות כ"ה, ט"ו] בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו:

ומבואר הוא שמצוה זו בכלל מצוות הנוהגות לדורות היא, שאין פירוש נוהגות לדורות שלא יפסק מישראל מעשה אותה מצוה לעולם בשום זמן, אלא כן הוא הענין, כל מצוה שלא נצטוינו עליה לעשותה רק בזמן ידוע ולא יותר, כגון מה שכתוב [שמות י"ט, ט"ו] היו נכונים לשלשת ימים, וכמו כן אזהרה דסיני [שם ל"ד, ג'] גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא וכל כיוצא בזה, שלא היתה הצוואה אלא לשעה בלבד, אלו יקראו מצוות שאינן נוהגות לדורות, אבל כל מצוה שלא נצטוינו עליה לזמן ידוע, אף על פי שיש לה הפסק בזמן מן הזמנים מצד גלותינו או בסבת דבר אחר, כגון עכשיו בעונותינו שאין לנו ארון, מצוה הנוהגת לדורות נקראת, לפי שכל זמן שיהיה לנו ארון חייבין אנו לבל נסיר בדי ממנו, כדי שיוציאוהו בהם הלויים, אם נצטרך להביאו ממקום למקום בסיבת מלחמה או מאי זה סיבה שתבוא:

משרשי המצוה, לפי שהארון משכן התורה והיא כל עיקרנו וכבודנו, ונתחייבנו לנהוג בו כל כבוד וכל הדר בכל יכלתינו, על כן נצטוינו לבל נסיר בדי הארון ממנו, פן נהיה צריכים לצאת עם הארון לשום מקום במהירות, ואולי מתוך הטרדה והחפזון לא נבדוק יפה להיות בדי חזקים כל הצורך, ושמא חס ושלום יפול ואין זה כבודו. אבל בהיותם בו מוכנים לעולם ולא יסורו ממנו, נעשה אותן חזקות הרבה ולא יארע תקלה בהן. ועוד טעם אחר, שכל כלי המקדש צורתן מחוייבת לרמוז ענינים גדולים עליונים, כדי שיהא האדם נפעל לטובה מתוך מחשבתו בהן, ורצה הא-ל לטובתנו שלא תפסד אותה הצורה אפילו לפי שעה:

4. גליוני מנחת חן

2. עוד טעם כתב באלשיך ומשך חכמה, דהארון מרומז לכתר תורה, המונח לכל מי הרוצה ליקח (לפיכך נאמר "ועשו" ולא "ועשית").

אבל יש חיוב על הצבור להיות תומך ומחזיר בתורה, וזהו ענין הבדים שמחזיק הארון ונושא אותו וע"כ החיוב "לא יסורו ממנו" דתמיד מחוייבים להחזיקו ולא יסיחו דעת מזה.

3. החפץ חיים עה"ת, מסביר, - דהתורה הוהירה לא להסיר הבדים עם הארון, - כיון שע"י נישא הארון, - נתקדשו בקדושתו, וזכו להיות תמיד ביחד, ה"נ מחזיקי התורה נתקדשו בקדושת

הלומדי תורה, וכמו שהחזיקו ת"ח בעורם בחייהם, יזכו להיות עמו במחיצתו נצח, (הובא בהגות בפ' השבוע).

4. והפלא"ה הוסיף, דכמו שהארון נושא את נושאי, ה"נ לא המחזיק מפרנס הת"ח, רק הת"ח מפרנס המחזיק.

3. המאירי מסביר דבדי הארון רומז על "צרכי הגוף" בניגוד להארון דהוי מהות של רוחניות, ומרמז דגם צרכי הגוף חייבים להיות קשורים ביסוד הרוחני, בכל דרכיך דעוהו. ומוסיף בזה לפרש "אני ישנה ולכי ער" דהלב חייב תמיד להיות ער לדברים שבקדושה.

ר' שמשון רפאל הירש זצ"ל מסביר דענין הבדים לארון שמוזמנים לשאת את הארון, זה מורה דתורה "למעלה מן המקום" - ובכל מקום שגלו ישראל גלתה שכינה עמם.

5. טור אורח חיים סימן תרל

יש מדקדקין שכשעושין דופן מקנים להעמידן דרך גדילתן כדאמרינן גבי לולב שאין יוצאין בו אלא דרך גדילתן וא"צ כיון שדפנות כשרים מכל דבר:

6. ספורנו עה"ת ספר שמות פרק לח פסוק כא

(כא) אלה פקודי המשכן. כל אחד מחלקי המשכן הכתובים למעלה הם אותם הפקודים שנאמר עליהם ובשמות תפקדו את כלי משמרת משאם ביד איתמר. וזה כי כל אחד מהם היה ראוי להיות נחשב ולהקרא בשם באשר הוא זה הפרטי, לא בלבד באשר הוא מזה המין, וכל שכן שצדק זה על כל אחד מכלי הקדש אשר במשא בני קהת. ולזה לא נפסדו, כאמרם ז"ל שמא תאמר אבד סברם ובטל סכוין, תלמוד לומר עצי שטים עומדים שעומדים לעד ולעולמי עולמים וגם כן לא נפל דבר להם ביד האויבים, על הפך מה שקרה למקדש שלמה וכליו כמבואר בחרבן בית ראשון על ידי נבוזראדן, שלא נזכר שם דבר מעניני משכן משה רבנו ע"ה: משכן העדות. ספר מעלות זה המשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי ושלא ליפול ביד אויבים. ראשונה, שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות העדות. ב', אשר פקד על פי משה. ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר, כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה. ד', ובצאלל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו, מיוחסים וצדיקים שבדור, ובכן שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים. אבל מקדש שלמה שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אף על פי ששרתה בו שכינה נפסדו חלקין, והוצרך לחזק את בדי הבית ונפל בסוף הכל ביד אויבים. אבל בית שני שלא היה בו גם אחד מכל אלה התנאים לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים, כי אמנם בית שני לא היה משכן העדות, שלא היו בו לוחות העדות, ולא פוקד כי אם על פי כורש ולא היו שם בני לוי, כמו שהעיד עזרא באמרו ואבינה בעם ובכהנים, ומבני לוי לא מצאתי שם ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים, כמבואר בספר עזרא:

7. מהרש"א חידושי אגדות מסכת יומא דף עב עמוד א

אבד סברם כו'. לפי שהצפוי שהוא של זהב ודאי אפשר להתקיים כשנגזו המשכן אבל הקרשים של עץ היאך אפשר להתקיים כך זמן רב מפני הריקוב והתולעת ת"ל עומדים שעומדים לעולם כו':

8. הערות מהרב אלישיב

ד"א עומדים שמא תאמר אבד סברן וכו'. והיינו שהמשכן יהא עומד לתל"ו ויש לקרשים תקנה. ודוחק לומר שיהו מקריבים בו אבל יהא עומד על תלו לצד המקדש עולמים.

9. רש"ש מסכת יומא דף עב עמוד ב

רש"י ד"ה אלמלא בגדי כהונה. שע"י מקריבין הקרבנות כו'. ל"י מדוע לא פירש כפשוטו דעצם בג"כ מכפרין וכדמשמע בזבחים ס"פ המזבח ובערכין (טז) מה קרבנות מכפרין אף בג"כ מכפרין כתונת מכפרת כו' וכ"נ שפי' התוס' במו"ק (ר"ד כה):

• עיין בשיח ידחק

10. תוספות ישנים מסכת יומא דף עב עמוד ב

הא כמאן דאמר יש בעוביו טפח. האי תנא דאמר אחד עשר ליה הא דאמרי' בפ"ק דסוכה (דף ז ב) ובשבת בהמצניע (דף צב א) ובכמה דוכתי דארון תשעה וכפרת טפח לפי' רש"י דהכא אבל ר"ח פי' בע"א דמ"ד עשר ומשהו סבר אין בעוביו טפח בשל זהב עם דופן הכותל של עץ ובשוליים נמי מיירי שהן היו משהו וחללה דשל עץ היה קרוב לתשעה והוהב לא היה מכסה בפנים אלא שמונה דהחיצון של זהב הפנימי לא כיסה אלא שמונה והשלמת אותו טפח היה בעובי הכותל מלמעלה אבל השוליים של עץ ושל זהב היה דק ודיק ואינו אוכל כל כך בארון ובפ"ק דב"ב (דף יד א) דקא חשיב כמה לוחות אוכלות בארון כו' לא חשיב כמה היה פנימי אוכל בשל עץ כי דק הוא מאד ומאן דאמר אחד עשר ומשהו סבר דעוביה של כותל דשל עץ היה טפח הרי עשרה וטפח לכסות ארון הזהב שבחוץ המגולה שבפנים עם עובי הכותל למעלה הרי כאן אחד עשר ומאי משהו זר אתרווייהו קאי ואותו הזר היא מבפנים אותו טפח ממש ולכך חשיב ליה כאילו הוא בגובה שחושב טפח זה שנכפף בפנים כאילו הוא למעלה אבל אם היה אותו הזר באמצע הארון למה יש לחושבו כאילו היה זקוף ולפי' ר"ח זה כולו סבירא להו ארון תשעה וכפרת טפח דהשתא בגובה מייריא):

11. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף עב עמוד ב

הא כמ"ד יש בעוביו טפח. פרש"י בעובי שוליים של זהב, ולית ליה להאי תנא הא דאמרינן בפ"ק דסוכה ובשבת פ' הזורק דארון תשעה וכפרת טפח, ור"ח פירש דשוליים של עץ לא היה עוביין טפח אלא משהו ופנימי של זהב שמונה והיה נשאר טפח בשל עץ מגולה וחיצון עשרה ומשהו והיה כופל ממנו טפח לפנים לכסות הטפח המגולה משל עץ, ומשהו (ליה) [לזר]. וברייתא דתניא אחד עשר ומשהו סבירא ליה דעובי דופן ארון של עץ היה טפח וכופל טפח אחד לכסות עובי הדופן וטפח אחר לכסות הטפח המגולה, וקשה לי לפירושו דבפ"ק דב"ב קאמר גבי ארון נשתייר טפח צא ממנו חציו לכותל זה וחציו לכותל זה והיינו דלא כחד מהני תנאי.

12. אור החיים על שמות פרק כה פסוק י

(י) ועשו ארון טעם שבארון שינה ה' את דברו הטוב מכל הכלים, שבכולם אמר ועשית שולחן, ועשית מגורת וגו', ואת המשכן תעשה, ועשית את המזבח עצי וגו', וגם בפרטי הארון עצמו גמר אומר בנוכח, דכתיב וצפית אותו, ויצקת לו, ועשית בדי וגו', אולי שרמז שאין גופה של תורה יכול להתקיים אלא בכללות כל ישראל, ואין מציאות בעולם יכול עשות כל עקרי התורה וזה לך האות אם הוא כהן הרי זה אינו מקיים נתינת כ"ד מתנות כהונה ופדיון בכור וכו', ואם הוא ישראל הרי אינו יכול לקיים מצות עשה שבהקרבנות ודיניהם, אשר רבו מצות עשה שבהם, וכן לוי, ובכללות כל ישראל יקיימו כללות עקרי התורה, לזה אמר ועשו לשון רבים, ובשאר פרטי תיקוני הארון אמר לשון יחיד, כי לתקן כלי התורה שהם לומדיה ועמליה והכנותיה יכולין להתקיים מאדם אחד:

13. שפת אמת מסכת יומא דף עב עמוד ב

שם בגמ' מבית ומחוץ כו' כל ת"ח שאין תוכו כו' יל"ד כיון דדרשינן הכי מהאי קרא דכתי' מבית ומחוץ היל' צ"ל שוה ממש תוכו כו' וברו כו' ובאמת צריך להיות צנוע שלא יכירו בו מבחוץ כל כך:

14. שפת אמת מסכת יומא דף עב עמוד ב

שם בגמ' חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד, לכאורה תמוה דכיון דהתורה היא שער לכנוס ליראת שמים כמ"ש רש"י ואינו יכול לבוא לידי יראה רק ע"י התורה א"כ מוכרח ללמוד מקודם, וי"ל דקאי על הסוף והכי קאמר דמי שאינו בא לידי יראה ע"י התורה א"כ למה לו התרעא דעביד ליה, [וכ"מ בפ' ר"ח ע"ש]:

15. תוספות ישנים מסכת יומא דף עב עמוד ב

לא זכי תיהוי ליה סמא דמותא. כגון שלא לשמה ואיכא נמי שלא לשמה דמתוכה בא לשמה דאמר במקום שנהגו (דף נ ב) כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב עד שמים ל"ק כאן לשמה וכאן שלא לשמה והאי שלא לשמה דהכא כגון שעוסק ואינו מקיים כלל ואינו לומד אלא להתגדר ולקנתר את חבירו ועליה אמרינן בפ"ב דברכות (דף יז א) נוח לו שלא נברא. מ"ר:

16. תוספות הרא"ש מסכת יומא דף עב עמוד ב

לא זכה נעשה לו סם המות. כגון שלומד שלא לשמה, והא דאמרינן בנזיר לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ואמרינן נמי פרק מקום שנהגו כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתוב עד (שחקים אמתך) [שמים חסדך] לא קשיא כאן לשמה כאן שלא לשמה, האי שלא לשמה דהתם מיירי שאינו עושה כל כך מאהבה אלא מיראת פורענות או לקבל שכר והכא מיירי שאינו לומד אלא להתגדר ולקנטר חבירו וגם אינו מקיים.

17. ספר נפש החיים - שער ד - פרק יח

ולזאת האדם המקבל על עצמו עול התורה הקדושה לשמה לאמית' כמו שהתבאר לעיל פירוש לשמה, הוא נעלה מעל כל עניני זה העולם, ומושגה מאתו יתברך השגחה פרטית למעלה מהוראת כחות הטבעיים והמזלות כולם, כיון שהוא דבוק בתורה ובהקב"ה ממש כביכול, ומתקדש בקדושה העליונה של התוה"ק שהיא למעלה לאין ערוך מכל העולמות והיא הנותנת החיות והקיום לעולם ולכל הכחות הטבעיים, הרי האדם העוסק בה מחיה ומקיים את כולם ולמעלה מכולם, ואיך אפשר שתהא הנהגתו מאתו יתברך ע"י הכחות הטבעיים:

וזה שאמרו חז"ל (פסחים נ' ע"ב), כתיב עד שמים חסדך, וכתוב מעל שמים חסדך? לא קשיא כאן בעוסקים לשמה כאן בעוסקים שלא לשמה, היינו שהעוסק בתורה שלא לשמה, אם כי ודאי שגם הוא מרוצה לפניו יתברך, אף אם כוונתו לשם איזה פניה שתהיה, רק אם אינו לקנטור ח"ו וכ"ש אם אינו מכוין לשום פניה, רק לפי שהורגל בכך, כי מתוכה יבא למדרגה לשמה כידוע ממאמרם ז"ל, עם כל זה עדין לא נתקדש ונתעלה שיהיה הנהגתו יתברך אתו בכל עניניו למעלה מכחות הטבעיים, לכן כתיב ב' רק עד שמים היינו עד הכחות הטבעיים הקבועים בשמים, ולא למעלה מהם:

18. ספר בניהו בן יהודע על יומא דף עב/ב

שם כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם. נראה לי בס"ד שנקרא תלמיד חכם על שם תורה לשמה שהיא חמדת מלך מלכי המלכים הקב"ה. לכן אותיות תלמיד חכם המה אותיות חמדת מלך, ולכן מי שאין תוכו כברו שאינו לומד תורה לשמה שהיא חמדת מלך אז אין ראוי שיקרא בשם תלמיד חכם. ואב"י אמר אף נקרא תועבה נראה לי בס"ד דאמרו בגמרא דרש בר קפרא מאי תועבה תועה אתה בה ולכן אם אינו לומד לשמה מוכרח שיכשל בלימודו לכך נקרא תועבה שהוא תועה אתה בה שלא תשיג האמת. ונראה לי בס"ד לכן התורה נקראת מים כי אותיות מים במילואם כזה מ"ם יו"ד מ"ם תוכם שהוא מילואם הוא כברם דהחשבון שוה. ונראה לי בס"ד עוד לכך התלמיד חכם נקרא בשם המון כמו שאמרו רבותינו ז"ל בגמרא דמכות דף יו"ד ע"א ומי אוהב בהמון לו תבואה [קהלת ה' ט'] שדרשו מי שאוהב התלמיד חכם שנקרא המון וכו' והטעם כי אותיות המון תוכם שהוא מלואם הוא כברם וזו היא מידה הראויה לתלמיד חכם והוא"ו שבתוך הנו"ן אינו יוצא במכסא והחולם ישימש במקומו. ובוה פרשתי בס"ד כרם היה לשלמה [שיר ה' י"א] מלך שהשלום שלו בבעל המון הוא תלמיד חכם שיש בו מקרא משנה תלמוד אגדות וקבלה שכולם מוציאים פירות:

19. ספר בניהו בן יהודע על יומא דף עב/ב

שם חבל על דלית ליה דרתא. ... ולפי דברי רבי ינאי התורה נקראת שער ליראה ולכן התחילה התורה בראשית ברא אלקים שהוא ראשי תיבות ב"א שהוא תרגום של שער ...

20. ספר בניהו בן יהודע על יומא דף עב/ב

שם לא תירתו תרתי גיהנם. נראה לי בס"ד גיהנם גימטריא ק"ח וב' פעמים ק"ח עולה יראה לרמוז אם חסר יראה יקח תרתי גיהנם שהוא מספר יראה.

21. ספר בניהו בן יהודע על יומא דף עב/ב

... ומה שאמר זכה צורפתו לחיים לא זכה צורפתו למיתה נראה לי בס"ד התורה נקראת זיו, לכן מאירה פני לומדיה דכתיב [קהלת ח' א'] חכמת אדם תאיר פניו וכן אמרו רבותינו ז"ל [סוטה פרק ט'] משמת רבן יוחנן בן זכאי בטל זיו החכמה... ובאופן אחר נראה לי בס"ד זכה צורפתו לחיים שאם תחלק אות כ"ף של חכם לשנים יהיה שני יוד"ן ואז אותיות חכם המה אותיות חיים וזהו צורפתו לחיים, ואם לא זכה יוסר מספר עשר מן אות מ"ם דחכם ותוסיף עשר אלו על מספר כ' של חכם ויהיה מספר למ"ד נמצא אותיות חכם נעשו אותיות חלל שהוא תואר המות בר מינן כמו שנאמר [דברים כ"א א'] כי ימצא חלל באדמה וכיוצא בזה:

22. ספר בניהו בן יהודע על יומא דף עב/ב

שם נאמנה היא להעיד בלומדיה. נראה לי בס"ד ידוע דהעניו זוכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ולכן נקבע הלכה כבית הלל שהיו ענוים [ערובין דף י"ב ע"ב], נמצא מן התורה שלומד האדם ניכר אם הוא עניו או לאו דאם מכוין אליבא דהלכתא הרי היא מעידה עליו במידת הענוה.